

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Člani strokovnih organizacij, priključeni Strokovni komisiji za Slovenijo, dobivajo list brezplačno.

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

Izhaja 10. in 15. v mesecu.

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, pošt. predal 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo.

Proslava Prvega maja po svetu

Po časopisnih poročilih se je praznoval delavski praznik Prvi Maj, ki je revija, pregled delavske moči in solidarnosti proletariata vsega sveta v duhu razmer, ki napolnjuje svetovno ozračje. V proslavi je bil znak težke depresije, ki lega na zgodovinsko pot proletariata, a vendar vsemu je v delavstvu ta dan bil mogočen simbol moči in lepše bodočnosti. Praznovali so ga različno. Kjer je bilo mogoče vidno, z vso dostojnostjo vstajajočega človeka, kjer je ležala na delavstvu mora, s tihim ponosom, da vendar vsemu ne klonejo.

Na Francoskem so bila sicer javna zborovanja pod milim nebom prepovedana, a so izkoristili Prvi Maj za agitacijo, ker so 5. maja bile na Francoskem občinske volitve in so socialisti in komunisti za te volitve ustvarili enotno fronto in šli skupno na volišče.

V Belgiji in Švici so bile proletarske manifestacije Prvega Maja velike in impozantne.

Na Čehoslovaškem je bil Prvi Maj državni praznik. Socialistične manifestacije so bile izkoriščane za volitve v parlament, ki se vrše 19. t. m.

V Bolgariji je tekla kri kakor tudi v nekaterih krajih Poljske.

V Veliki Britaniji, kakor poročajo listi, so bili v industrijskih središčih velikanski shodi labouristične stranke, na katerih se je pozivalo delavstvo, naj se pripravi za volitve, ki so na vidiku.

V Španiji je bilo nekaj prsk. Proslava je bila prepovedana, a delo je v glavnem bilo ustavljeno.

Najveličastnejše so bile proslave Prvega Maja v skandinavskih državah, to je, v Danski, Švedski in Norveški. Tam so na vladi rdeči.

Na Madžarskem in v Rumuniji so bile prepovedane vse manifestacije.

V Nemčiji in Avstriji so proslavili delavski praznik sami fašistični režimi. V Berlinu so na milijonski udeležbi proslave govorili Hitler in Goebbels, ki so pozivali delavstvo naj vzdrži in trpi, ker le samo tako »bomo dosegli svoj cilj« — veliko Nemčijo, ki bo strah in trepet vsemu svetu.

V Avstriji je režim insceniral razne »navdušene« omladinske pohode in druge prireditve. Prvega maja je bilo amnestirano nekaj nad 190 socialistov, ki so bili aretirani in obsojeni v zvezi s februarскими dogodki.

V Italiji je bil molk.

Prvi Maj je bil proslavljen povsod tam, kjer uživajo delavci državljanske in politične svobode. Tam, kjer tega ni, ni bilo proslave ali pa je na ta dan manifestacije za mednarodni mir in za proletarsko solidarnost potekla kri.

Pregled praznika Prvega Maja da pomembno sliko internacionalne politične konstelacije. Reakcija je v glavnem po vsem svetu zavladala in pritisnila na politično življenje narodov in držav. Ta položaj je še hujski vsled dolgotrajne krize in ki je — ravno radi kapitalistične ideologije — nepopustljiva. Na milijone ljudi že polnih pet let ne more dobiti dela. Delo je proketo in začarano, nekje v trnju zaraščeno, kakor pravljica princesa.

Ali kljub temu je v vsem tem mnogo pozitivnih pojavov in smelo lahko rečemo, da je proletarsko gibanje, delavska zavest, njegova solidarnost letos 1935. leta močnejša kakor kedaj.

V Sloveniji smo pa praznovali praznik delavske solidarnosti Prvi Maj, da smo pomnožili naše vrste strokovnih organizacij, »Svobode« in »Cankarjeve družbe«.

Veliki ljudski tabor

Vsi se spominjamo iz naše zgodovine velikih taborov, na katerih se je zbiral slovenski narod, da je manifestiral svoj materinski jezik in da je glasno in mogočno izrazil svojo željo in zahtevo po narodni svobodi in samostojnosti. To je bilo v časih, ko se je naš narod upiral nasilni germanizaciji.

Danes smemo povsod govoriti, pisati, peti in se učiti v materinskem jeziku. Prišlo pa je nad naše ljudstvo novo gorje, gorje neusmiljenega kapitalističnega izmožgavanja, ki spreminja delavca v berača, uradnika v potepuha, obrtnika v najslabše plačanega delavca, kmeta v proletarca, mladino v ljudi, ki so obupali nad življenjem še preden so začeli živeti.

Naša zemlja rodi kakor prej, rokodolci so marljivi in spretni kakor vselej, tovarne obratujejo, število delovnih rok se je pomnožilo, tudi število železnic se je pomnožilo — v zadovoljstvu bi morali živeti, a umiramo v pomanjkanju. Zakaj? Samo radi tega, ker si je kapitalizem zaslužil narod, ker hoče delati zase neomejene dobičke in še namenoma ustvarja revščino, da bi ljudje začeli čelati zastoni, kakor so v davnih časih delali sužnji.

Temu se da, se mora napraviti konec. Delovno ljudstvo se mora

predramiti, se mora zbrati in povedati, da tako ne gre več dalje. Pred vso javnostjo mora to povedati.

Zato priredi delavska kulturna zveza »Svoboda« za Jugoslavijo v nedeljo, dne 7. julija t. l. v Celju velik zlet vseh »Svobod«. Zlet, ki se naj izpremeni v pravi tabor delovnih množic mest in vasi, bo manifestacija za delavsko kulturo in za najtesnejše sodelovanje NAŠEGA KULTURNEGA IN STROKOVNEGA POKRETA.

Program zleta bo sledeč: 1. Zjutraj sprejmi na kolodvoru z godbami in petjem. 2. Dopoldne ogled mesta, celjskega gradu in koncerti. 3. Opoldne skupna kosila. 4. Ob pol 15. uri zbor in nato manifestacijska poverka na Glazijo. V povorki se bodo nosile parole iz K. Marxa, Fr. Engelsa, Iv. Cankarja in Tucovića. 5. Govori, skupni zbori »Svobod« zapojo 8 delavskih budnic, godba. 6. Prosta zabava in odhodi z vlaki.

Vsak udeleženec izleta bo dobil poseben znak (rdeč trak z napisom: Zlet »Svobode«), ki stane 3 Din, če pa pripelje kdo na zlet ženo ali nezaposlene otroka, kupi zanj znak za 1 Din z značko S. Zletni znak upravičuje do brezplačnega vstopa na vse prireditve. Zaposlili smo tudi za znižano vožnjo.

Na ta veliki ljudski tabor se bo zgrnilo vse naše delovno ljudstvo. Štajerski viničarji, gorenjski kovinarji, notranjski drvarji in lesni delavci, kočevski in trboveljski rudarji, skratka delavci, kmetje in obrtniki iz vseh krajev Slovenije. To bo tabor, kakor ga Slovenija še ni videla. Vršil

Pozdravljeni pionirji rudarskega pokreta

V nedeljo, dne 12. maja t. l. se bodo zbrali v Celju delegati Zveze rudarjev Jugoslavije iz cele Dravske banovine na svojem V. rednem kongresu, kjer se bo podalo poročilo o poslovanju za pretečeni 2 leti, in na katerem se bodo določile smernice za bodoče delo.

Ne bo to kak pompozni kongres, kakor imajo to za običaj gotovi ljudje; ne, temveč to bo zborovanje resnih delegatov, ki bodo zastopali članstvo res prave rudarske organizacije. Poročila, ki bodo podana na tem kongresu, bodo živa slika težkih razmer, v katerih živi danes rudarsko delavstvo. Ta poročila pa bodo tudi dokaz, da razredno obrambna misel med rudarji kljub vsemu napreduje.

se bo v zgodovinskem Celju, kjer je moral naš narod izvojevati najhujše boje.

Vsi imamo malo denarja. Ali za tako potrebno in najvažnejšo manifestacijo ga moramo najti. Vsakdo naj misli na Celje, naj hrani po parah in dinarjih, naj odlaga prihranke, da bo mogel 7. julija v Celje. Vsi, možje in žene, fantje in dekleta, vse staro in mlado, vse kar res pripada slovenskemu ljudstvu, vse mora 7. julija na največji tabor vseh taborov v Celju!

V krajih, kjer so podružnice »Svobode«, bodo te organizirale zlet in se naj zato člani strok. organizacij javijo pri funkcionarjih »Svobode«, oziroma pri njenih zletnih odborih, kjer dobe vse podrobnejše informacije. V krajih, kjer pa ni podružnice »Svo-

in da se tiste raznolično pobarvane muhe enodnevnice ne morejo zagristi v telesa rudarjev, čeprav se na vse načine zato trudijo.

Kongres sam na sebi pa bo tudi enodušen klic zastopnikov razredno strokovno organiziranih rudarjev, vsem merodajnim krogom, da je mera trpljenja rudarskega delavstva polna, in da mora že skoro priti čas, ko bo rudar pri svojem težkem poklicu moral biti tudi človek, in ne samo vprezna živina, kakor to hočejo rudarski podjetniki. To bo tudi sklep kongresa, za katerega se bo Zveza rudarjev Jugoslavije vedno borila do končne zmage. Zato pozdravljeni, Vi, delegati, izvršilci te vzvišene naloge.

bode«, naj strokovne organizacije izvedejo takoj tričlanski odbor, ki bo vodil vse priprave. Imena in stanovanja članov zletnih odborov je treba takoj javiti: Centrali »Svobode«, Ljubljana, Poštni predal 290, ali pa Strokovni komisiji v Ljubljani, Delavska zbornica.

Organizirali se bodo posebni vlaki, skratka, vse, kar se da, se bo storilo, da se omogoči vsakemu, da pojde v Celje. Samo pripravite se! Pripravite ne le dinarje, pripravite predvsem svoja srca in svoje duše, ker močna volja zmora vse!

Na delo za manifestacijo za delavsko kulturo!

Na delo za manifestacijo za skupno sodelovanje strokovnih in kulturnih organizacij!

Enotna fronta

Prispevek k diskuziji.

Strokovni list »Delavec« prinaša v svoji sedmi številki članek, pod imenom »Enotna fronta«. Ta članek, ter v isti številki od s. Mazovca pisani članek »Premislimo«, sta med članstvom strokovnih organizacij vzbudila pozornost in to tem bolj, ko je naknadno prinesel list »Delavec« v osmi številki diskuzijo o imenovanem članku. Delavstvo ne obrača pozornosti v tem članku besedam »Enotna fronta«, ker je enotna fronta delavstvu znana v praksi, teoretično jo pa prepušča delavstvu onim, kateri se smatrajo, da so poklicani z njo agitirati.

V tej diskuziji zanima delavstvo edino le pojmovanje o enotni fronti od strani dopisnikov teh člankov, predvsem pa v delavskem pokretu na novo načeto besedo »Delavstvo od spodaj«.

To je snov v teh člankih, pred katerimi se delavstvo ustavlja. Od spodaj! — Kam merijo te besede, kako se naj tolmačijo? Ali je delavski pokret ustrojen tako, da se deli v dva razreda, od zgoraj in od spodaj, kakor je to izven našega pokreta v meščanskih družbi? Ne vem kje naj iščem primerno mesto za besede »od spodaj«. Kakšna je razlika med članstvom, da bi lahko uporabljali takšne besede? Članstvo delavskega pokreta vrši borbo pod geslom: Eden za vse, vsi za enega. Ločeni so pa v posamezne grupacije, ki vršijo za posamezne poklice določena jim dela, v bistvu pa vršijo in zasledujejo vsi en cilj in to je, borba med kapitalom in delom — temu se pa tudi lahko reče »Enotna fronta«.

Razvidno je iz gibanja, da ta enotna fronta ni izpopolnjena v takšni

meir, da bi prinašala pokretu tiste koristi, kakor so za pričakovati od resnične enotne fronte. Enotna fronta torej obstoja, novorojenčkov v tem pogledu ni potreba. Le voditeljem posameznih strok delavstvo priporoča, da posvetijo malo več pažnje ideji, kakor pa raznim, splošnemu pokretu manj pomembnim, zadevam.

Snovati enotne fronte na podlagi trboveljske stavke, je ničevno. Računati z delavstvom, ki ni organizirano, ter z tistimi, ki so včlanjeni v meščanskih grupah, je zgrešeno. Kdor ni z nami pod enim imenom, ta je proti nam in čeravno ob priliki vrši boj za iste interese.

V svojem članku kritizira s. Mazovec, da prinaša »Delavec«, kot strokovni list, snovi, ki so političnega pomena. Res, da je »Delavec« strokovni list in je v prvi vrsti namenjen za strokovne snovi. S tem pa ni rečeno, da mora na političnem polju stati popolnoma ob strani. Vprašal bi s. Mazovca, ako mi more navesti vsaj eno panogo gospodarstva, ki ne bi bila navezana na politično vprašanje. Ako hočemo biti tako dosledni, potem »Delavec« ne sme priobčiti snovi kot so: povišanje davka, reforme socialnih vprašanj i. t. d., ker so tudi to produkti političnega dela.

Zanimalo bi me, kako si s. Mazovec zamišlja enotno fronto. Po mojem mnenju je enotna fronta tisto, ako se združijo delovni sloji brez razlike v eno skupino, ki ima namen, da se bori za skupne interese. Zato se tudi ne more zanikati, da ne bi bila skupina okrog Topalovičeve liste enotna fronta. Nadalje piše s. Mazovec, da socialistična stranka ni

enotna fronta in tudi biti ne more. Ako se postavimo na stališče s. Mazovca, potem tudi Stokovne organizacije ne morejo biti enotna fronta. Nisem še videl človeka, ki bi lahko hodil brez glave, tako si tudi ne morem zamisljati enotne fronte brez imena, na katero bi se takšna fronta naslanjala.

Ljudje, ki bi radi učili, naj opustijo doktrinarstvo in naj pridejo k tistim, ki bi se radi kaj naučili, pa bo de v kratkem marsikaj mogoče, kar še danes smatrajo za nemogoče.

I. Fürst, delavec od spodaj.

Trbovije

V številki 8 strokovnega časopisa »Delavec« je sodrug Mazovec razvil precej dolgi članek pod rubriko »enotne fronte«. V tem članku se dotika tudi druge gladovne stavke v Trbovljah, katera je pa sodruhu Mazovcu, kakor je razvidno iz članka, malo znana. S. Mazovec prejema poročila najbrže od tistih delavcev, ka-

teri so bili za časa zadnje gladovne stavke v enotni fronti pod predsedstvom g. dr. Capudra. Kdo je g. dr. Capuder, upam da s. Mazovec ve.

Pri zadnji gladovni stavki v Trbovljah je lokalni predsednik te enotne fronte akcijskega odbora, ali kakor se je sam imenoval, »štrajkomiteja«, bil dostopen samo meščanskim vrstam in je pri državnozbornih volitvah 5. maja kandidiral na Ljotičevi listi. Strinjam se s s. urednikom, ki pravi »čuvajmo se take enotne fronte«.

S. Mazovcu bi trboveljski rudarji priporočali, da ima vezo s tistimi delavci, ki so za enotno fronto na razredni podlagi, potem bo marksistični strokovni časopis bolj dostopen njegovim člankom.

Tudi mi razumemo, da imajo delavci, kateri se nahajajo v meščanskih vrstah, iste potrebe kakor mi, zato pa je treba in je naša dolžnost, da jih pridobivamo in prepričamo, da je rešitev proletarijata edino potom marksizma.

Trboveljski rudar.

V organizaciji je moč

Ali kako se delavsko gibanje ne sme vršiti

Brez dvoma lahko trdimo, da živimo v dobi, ko je postal boj za obstanek posameznega delavca, kakor tudi celoto delavskega razreda, skrajno težak, da ne rečemo naravnost obupen. In če velja to za splošno, velja še predvsem za rudarje. To je danes stroka, katera preživlja največjo krizo; ki je produkcija vezana z visoko režijo, kjer mora biti povprečno investiranega največ kapitala in kjer so socialna bremena za obe strani najvišja.

Zato je naravno, da se rudarski podjetniki, pa bilo privatni ali državni, na vse načine trudijo, da izvlečejo še kolikor toliko visoko rentabilnost iz svojih rudnikov. Prav radi tega opazamo danes vedno več nesreč v rudnikih; vedno večji padec zaslužkov in na drugi strani pa vedno večjo storitev. Posebno pri umetnem znižavanju zaslužkov so postali razni rudniški organi naravnost učejni. Na zunaj se povečini nikjer akordne postavke ne znižujejo, ali so pa tako elastično setsavljene, da tega po navadi rudar ne vidi; zato dela in gara, nadzorni organ pa za njim vpije, več, več storitve. Ko pa pride čas izdaje zaslužnega izkaza, pa vidi, da ima sicer kar ima, vse natančno zapisano in preračunano na vrednost storitve. Ko pa potem vse skupaj sešteje in porazdeli na število šihov, takrat pa vidi, da je v akordu zaslužil na ših komaj 22—25—34 Din. In kaj sedaj? Jeza, preklinjanje in beračenje okrog obratnega vodstva se prične; začne se barantanje, kakor pri glihanju za krave na sejmu, da se vsaj toliko gor dobi, da temeljno plačo doseže. Včasih pa niti to ne. Zato z 100% upravičenostjo trdimo, da današnje rudniške obratne pisarne niso več nakazalke zaslužka, temveč samo beračnice, kjer rudarji za svoj zaslužek beračijo.

No in zgodilo se je pri nekem rudniku, kjer so rudarji smatrali organizacijo za najbolj nepotrebno stvar, da so dobili plačilne izkaze, da so zaslužili v akordu 17—24 Din na ših. To jih je tako razkačilo, da so, ne da bi se s kom posvetovali, sklenili, da gredo v rove nazaj. Mišljeno storjeno, brez vednosti organizacije. V svoji navdušenosti so celo še g. inženerja pridržali v rovu. Šele po daljšem času, ko se jim je obljubilo, da se ne bo nikomur nič zgodilo, in da se jih bo plačalo v višini temeljne nadnice, so rove zapustili. Ali kakor hitro pa so bili iz rovo, jih je že bilo 9 sodnijsko ovadenih. V tem razburjenju se je tudi marsikatero pikro reklo na račun podjetja. Ta nevolja, nesigurnost za v bodoče in pa zelo slabi delovni pogoji, so povzročili tudi padec storitve. Podjetje je bilo o vsem tem dobro obveščeno in si je mislilo; malo so mi sicer roge pokazali in seda jim jih moram takoj odbiti. In zgodilo se je, da je podjetje vsled pomanjkanja naročil (!) odpustilo 43 rudarjev.

Ja in šele sedaj so se rudarji spomnili na organizacijo. Vse vpije, pokličimo predstavnika organizacije. Vsi se moramo organizirati. Organizacija mora posredovati. Vsi odpuščeni se morajo nazaj sprejeti. Zastopnik organizacije pride. Vrši se veliko protestno zborovanje. Sklene se poslati deputacijo k podjetniku. Mi pa vsi v organizacijo. Zastopnik organizacije pravi, tisti, ki so reducirani, naj ne pristopijo toliko časa, dokler se organizaciji ne posreči jih nazaj v delo spraviti. In oglasi se rudar okrog 40 let, s številno družino, ki se še nikdar ni zanimal za organizacijo, in pravi: »Kaj nas ne marate v organizacijo? Nas nočete zastopati? Ali mi nismo ljudje?«

S takšno brezglavo situacijo v roki in z eno desetino res organiziranih gre sedaj zastopnik organizacije k vsemogočnemu podjetniku posredovati za preklic odpusta 43 ljudi. Ko pridejo vsi gospodje skupaj, vpraša predsednik podjetja delavske zastopnike, kaj želijo? Ko se mu to pove, takrat šele izbruhne iz njega vsa ogorčenost nad temi predrzneži, ki so 7 ur v rovi počivali in še njegovega inženjerja čuvali. Ni mogoče popisati, kaj vse mora en delavski zastopnik pri taki priliki preslišati.

In ko delavski zastopnik le vidi, da so mu delavci z svojo nepremišljenostjo in neorganiziranostjo vse stvarne argumente iz rok izbili in jih podjetniku izročili, in ko vidi vso mogočnost predstavnika podjetja, in smatra za svojo dolžnost, da reši kar se rešiti da, mu ne preostane ničesar drugega, da začne na vso milost prositi podjetnika, da ja naj sprejme te revne ljudi nazaj, ki so po večini še družinski očetje. Šele na to se podjetnik nekoliko vda, in izjavi, da večino nazaj sprejme. Istočasno pa izjavi teh in teh pa ne sprejemem; napram njim je uvedeno sodnijsko stopanje. Na rudniku hočem biti jaz gospodar. Zdej se začne barantanje še za te. Ko se jih zopet en par reši in je podjetnikova milost izčrpana, takrat dobi zastopnik organizacije zopet čast, da gre na rudnik duhove miriti in prizadetim izreči njih obzodbo.

Pride in izvrši. Rudarji so razburjeni in predložen sporazum odklonijo. Stavka se napove. Zastopnik organizacije vidi v tem nevarnost, da se ustreže podjetnikovi želji, da stre delavsko odpornost do kraja. Čas je za podjetje ugoden in za delavstvo neugoden. Potrudi se doseči ponovna pogajanja. To se zgodi. Jako majhen uspeh se še doseže. Zopet mora med rudarje. Pove jim doseženo in štiri žrtve na cesti. Rudarji to sprejmejo in vsi si oddahnejo. Napoved stavke se prekličje.

No dragi rudarji, sedaj se pa vprašajmo, ali je potreba takega križevga pota za svoj težko prislužen denar in na koncu še žrtve? Ali ni drugih potov, po katerih bi se dalo

to preprečiti? Da ta pot obstoja, in to je razredna strokovna organizacija Zveza rudarjev Jugoslavije. Edino ta mora biti vedno nosilec vaših zahtev, če ste organizirani. Le organizirano gibanje mora roditi uspeh. Dokler pa boste vi rudarji mislili, da je organizacija kakor požarna bramba, ki se jo pokliče le takrat, kadar hiša gori, do takrat se vam bo godilo

Fr. Svetek:

Iz lastnih sil v boljše dni!

(Odlomki iz razmišljanj in razgovorov iz današnjih dni.)

Delaj, počivaj — ustvarjaj, uživaj!
Idi navzgor iz meglenih nižin,
išči svetlobo, ker solnce si sin!
Brani pravico — varuj svoj pogum,
išči resnico — spoštuj svoj razum!

Dr. Henrik Tuma.

Na vsakem koraku vidimo, kako osvaja demoralizacija vedno nove plasti našega naroda, vidimo, kako dobiva strah za ljudi košček kruha vedno večje oči in vidimo, kako je neznajčajno z vsakim dnem manjši greh, dočim postaja pri mnogih obračanje plašča po vetru, če ne krepost, pa vsaj znak politične prebrisanosti.

Kar pogledate si današnje volitve in obnašanje mnogih kandidatov, pa se boste čudili. Imamo nešteto primerov, ko so se take »kandidati« ponujali g. Jevtiću na vladino listo. Čim so pa dobili migljaj, da najo ne bodo sprejeti, so se pa obrnili baš v nasprotno smer in kandidirajo mirno na Ljotičevi ali Mačkovi, tako mirno, kakor da med temi listami sploh ni nobene razlike. Oni radi tega nič ne zardevajo, ljudstvo pa kakor v dremavici mirno gleda do početje, mesto da napravi z njimi kakor z garjevimi ovcami.

V takih okoliščinah je pokretu, ki še kaj drži na načela in program in na moško besedo, trikrat težko nastopiti.

Kmečko ljudstvo.

Ker imamo dobro zgrajene in moralno visoko stoječe svobodne strokovne organizacije, smo si na jasnem, da je samo delavstvo dosti premoštevilo v razmerju do ostalega prebivalstva, da bi v borbi za prepoved našega javnega življenja ne izknavelo, če si ne najde zaveznikov za to ogromno nalogo.

In kje naj te zaveznike išče?

Odgovor ni težak, kajti najboljši zaveznik je vedno oni, ki ima iste težnje in katerega tlačijo iste težave. To so vsi delovni stanoviti, predvsem kmetje, ki so ob enem še najbolj neodvisni od raznih strahov, pa lahko zato najodličnejše sodelujejo v tej borbi, ki bo odločila: ali naj bomo svobodno ljudstvo, ki si samo kroji svojo usodo, ali naj bomo pa le opotekajoče senice in poslušni hlapci s ptičjim strašilom oboroženih klik!

Ce kmečko ljudstvo od organiziranega delavstva proženo roko sprejme — je zmaga luči nad mrakom več kot zagotovljena. Vemo, da je mora, ki tlačijo ljudstvo, mnogo pretežka, da bi se je katerikoli stan brez pomoči drugih rešil.

Delavstvo je spregovorilo!

Inteligenca.

Nad značajem našega izobraženstva je slišati mnogo kritike. Velikoma po krivici. Dokler ni ustvarjeno veliko ljudsko gibanje, ki bi spojilo izobražence z ostalimi stanoviti v eno nedeljivo celoto, je tudi inteligenca brez moči in pomena. Kliče, ki pritiskajo ostale stanovite, njo še najpogostejše zasledujejo, da bi že v kalu zadušile vsak njen samostojen vzpon. V velikem zgodovinskem procesu, ki se razvija pred nami, sicer ne moremo graditi na herojstvo posameznikov, smemo pa zahtevati od izobraženca, da ne zapade vsaki psihozi, ki je zgrajena na strahu.

Možno je seveda, da bo kdo zagrozil temu ali onemu uradniku, da bo prestavljen v ta ali oni kraj, ali celo odpuščen iz službe. Naše gibanje je izvirajoče iz ljudskih korenin.

Ako je pa kak intelektualce uslužben vendarle pod tako težkimi pogoji in ima skrb za eksistenco svoje družine, da ne more prevzeti prav nobenega rizika, potem ima pa vsaj storiti eno obvezo — če hoče ostati veren sin tega ljudstva — da namesto sebe pridobi dva druga med svojimi sorodniki in znanci, ki so toliko neodvisni, da lahko svobodno odločajo. To je edina pot, da najde inteligenca zopet stik z ljudstvom, iz katerega je izšla in vporabi koristno svoje znanje v dobrobit vsega naroda in njegovega vstajenja.

Obrtniki in trgovci

bi morali biti že po svojem poslu, ki ga opravljajo, najboljši semafor, ki bi pokazal »stoj!« onim silam, ki jim izmoggavanja ljudskih množic ni nikoli dovolj. Če črtamo iz našega apela na ta dva stanu, vse moralne činjenice, mora za njihovo odločitev zadostovati že sama ugotovitev, da s kupno močjo delavskih in kmečkih množic stoje in padejo predvsem obrtniki in trgovci.

Uspešno borbo za dvig materijelnega blagostanja delovnega ljudstva je pa mogoče voditi le tedaj, če izvojujemo nesporno priznanje politične enakopravnosti teh stanov. Dokler pa obstoja vedna možnost, da proglasi vsaka klika vsak čas sleherni odpor delovnega ljudstva proti izkoriščanju za državi škodljiv, toliko časa tudi borba za materijelno stanje ne more biti uspešna. Toliko časa pa tudi kupna moč širokih množic trgovcem in obrtnikom ne

pač tako, kakor temu kmetu, ki si je šele po požaru svoje hiše mislil, da bi bilo dobro jo zavarovati.

Tako se borba za delavske pravice ne vrši.

Prip. uredništva: Ta »akcija« je zopet dokaz napačnega pojmovanja enotne fronte in fraze: Od spodaj.

more jamčiti zadostnega kupčijskega prometa in zadostnega zaslužka.

Nacionalizem.

Pri nas in po širokem svetu se skrivajo le preprostosti za nacionalno idejo elementi, ki so vse prej, kot nacionalni, v pravem pomenu te besede. Zadnja leta je bila pa ta ideja tako in tolikokrat zlorabljena, da vzklika celo stari in brezstrastni predsednik Čehoslovaške republike T. G. Masaryk v svoji knjigi: »Duh in čin« takole:

»Mene prijema neki stud, kadar izgovarjam besedo domovina ali narod. Jaz o sebi ne bom nikoli rekel, da sem patriot, niti ne bom nikogar obtoževal, da je izdajalec domovine.«

Tej konstataciji sivolasega državnika ni treba ničesar dodati. Pribiti je le treba dejstvo, da živi tudi med nami mnogo ljudi, ki se venomer trkajo na svoja narodnozavedna prsa, pri tem pa ne privoščijo niti krompirja v oblikah svojim sorojakom, ki so slučajno revnega stanu.

Na pomoč takih nacionalistov v naši borbi seveda ne računamo. Toda oni, ki še upoštevajo Tyršev nauk: »Ne bogastva, ne slave!« in, ki še nosijo v srcih na stare sokolske prapore zapisane parole velike francoske revolucije: Bratstvo, Enakost, Svoboda, naj pa vedo, da je njihovo mesto v našem taboru. Trenotno ne more biti nič važnejšega in vrednejšega žrtvovanja, kakor vrniti narodu njegov pravi obraz.

Država je v nevarnosti

je bila zlasti v zadnjih letih stalna parola v naši notranji politiki. Država je po naših pojmihi okvir ali posoda, katere vsebino tvori ljudstvo, ki na njenem teritoriju prebiva. Države brez ljudstva si ravno tako ne moremo predstavljati, kakor ne ljudstva — civiliziranega — brez državne organizacije. V pravem smislu je torej država in ljudstvo eno in isto. Udarec, ki je namenjen državi, mora po tej logiki zaboleti državljanje in narobe, udarec po državljanih, je istočasno udarec po državi. To vse velja, če je država ljudska, za kakršno se mi zavzemam.

Svetovna vojna je prepričevalno dokazala, da so težke preizkušnje toliko boljše prenašale tiste države, kolikor boljše so bile povezane s svojim ljudstvom. Tajnost neverjetne odporne sile srbske armade je baš v dejstvu, da je bila živ člen srbskega ljudstva, prav povedano: izvršilni organ njegovih težinj.

Klikaši, ki so kričali, da je država v nevarnosti, so imeli prav. Bila je res v največji nevarnosti! V nevarnosti zato, ker so ji dajale smernice male klike, proti volji in željam celotnega prebivalstva. Zato se borimo in trudimo, da se ustvari taka notranja ljudska organizacija, da se škodljiva klikarska politika nikoli več ne povrne.

V zunanji politiki

se, zlasti s smernicami v zadnjih časih, v glavnem strinjamo, kar moško in objektivno priznamo. Mirovni sistem naj naša država z vso svojo silo podpre. Želimo le povdariti nujnost priznanja Sovjetske Rusije, te najmožnejše čuvarice miru.

Kaj naj bo politika?

Točka, kjer se stikajo gospodarska, socialna in kulturna vprašanja, naj bo politika.

Ko si bo priborilo delovno ljudstvo priznanje svoje popolne politične enakopravnosti, bo moralo utisniti politiki tudi svoj pečat. Dnevno slišimo povdarjati, kako važen je kmečki stan. On je pravi čuvár narodne tradicije, njegovih svetinj in idealov, skratka najvažnejši steber države. V prvih razburkanih letih povojne dobe smo slišali tudi zatrdila, da mora tudi delavstvo dobiti svoj prostor na soncu.

Ce pa primerjamo to visoko pesem, ki je toliko glasnejša, čim bližje so kake volitve, k dejanjem, ki so bila storjena v prid delovnih stanov v sedemnajstih letih povojne dobe, moramo pa reči, da ima delavstvo to, kar si je v trdi borbi priborilo, kmetje so pa odšli praznih rok, tako praznih, kakor je prazen izsušen vodnjak.

Mnogi si ne znajo razložiti, zakaj so ravno kmetje v politiki tako slabo odrezali. Bistvo njihovega poloma je prav gotovo v vzgoji njihovih voditeljev. Naša predvojna inteligenca, iz katere so se rekrutirali kmetjski voditelji, je bila do malega vsa humanistično izobražena. Sestavljala je verze in pesnice, govorila zanosne banketne govore, toda o vsem onem, kar daje temelj realnemu življenju kakega ljudstva, pa večinoma ni imela niti meglenih pojmov.

Kritizirati je seveda lažje, kot dokazati. Toda oglejmo si živo življenje, pa bomo videli, da gospodarska in socialna vprašanja niso bila nikoli temelj temu, kar bi se moralo imenovati politika. Stopimo nekoliko v hišo našega povprečnega kme-

ta, da bomo videli, kako si je v preteklosti krojil svojo usodo. Grunta je imel toliko, da je z najpridnejšim delom in najbolj varčnim življenjem držal nad vodo sebe in svojo družino. Ko so mu odrasli otroci, je oddal posestvo navadno najstarejšemu sinu, drugi so pa morali — s truhelom za kruhom. V boljnjih hišah se je našlo še nekaj cvenka, da je odšel kak sin na latinske šole študirati za gospoda. Običajna je bila pa pot v — Trbovlje. S krampom in lopato si je prilhanil potrebno vsotico, da je zadostovala do — Westfalskega. In, ko je bila zopet v prihranjenosti potrebna vsota, pa naprej v obljubljeni dežel — v Ameriko.

Medtem ko se je na tako krut način vršil odliv našega naraščanja, ko je bil vsak posameznik pahnjen v svet, brez zaslonbe ljudstva, iz katerega je izšel, prepuščen tujini, da mu je porinila v roke najtežji kramp in ga vtaknila v najglobokejši rov, se je pa izživljalo naše politično življenje v plehkkih zabavljivkah liberalcev na klerikalce in obratno, narodna inteligenca je pa zlagala lepe pesmice o luninih večerih, o junaških mejdanih, o figah in rožičih in sličnih dobrih stvareh.

Toda ti časi so za vekomaj minili. Že v Trbovljah ne sprejemo novih moči, ker je že dosedanjih preveč. Misli na Westfalsko ali celo Ameriko, bi bilo pa grešno neumno. Vsa izmed nas čuti, da je v našem javnem življenju treba temeljite spremembe. S tem je rešena tudi uganka, zakaj se »politikom« od večeraj s tako naglico udirajo tla pod nogami.

Čas, ki ga živimo, je kruto trd. Posameznik, ki se ne družiti s sebi enakimi, neminovno propada, kakor utrzan list iz hrastovega drevesa. Naša doba zahteva skupnega nastopa za skupne cilje. Živimo v dobi organizacije, ki išče z združenimi sredstvi novih smeri in novih življenjskih potov.

Kdor bo stal sam in zapuščen, bo pregažen! Starih takozvanih dobrih časov ni več!

Kmečko vprašanje.

Kmet je največji pridelovalec blaga, ima pa najslabše izraženo prodajno organizacijo. Če bi fabrikanti in veletrgovci kar doma čakali kupcev za svoje blago, kakor je pri kmetih običajno, bi nikoli ne postali fabrikanti in tudi ne veletrgovci. Vemo pa, da ima vsak fabrikant in večji trgovec na stotine agentov, ki neumorno iščejo kupcev za njegovo blago. S tem se to blago razblini na dovolj široki trg, najde kupcev in obdrži ceno, ki je že davno prekoračila vsako pametno sorazmerje k kmečkim pridelkom.

Pridelek kmeta se pa kopiči v njegovi shrambi in čaka odrešenika v osebi spekulantov, da ga pokupi za smešno nizko ceno in pri njem več zasluži kakor kmet, ki se je celo leto mučil, da ga je pridelal.

Naš hmelj je po kvaliteti najmanj enako dober kakor vsak drugi. Savinjski krompir ima tekmeča le še v gorenjskem in je gotovo v celi Evropi najboljši pridelek. — Naše sadje, zlasti jabolka, pa sploh nimajo konkurence. Če pa pogledamo prodajno organizacijo za te odlične pridelke, ki bi finance našega kmeta izborno podprli, pa vidimo eno samo veliko praznino. Zadržijo smo čitali v dnevnem časopisu zahtevu, naj bi se kaznovali vsi tisti, ki so zakrivil, da je letošnji hmeljski pridelek dosegel tako nizko ceno. Mogoče bodo tega ali onega posameznika le obsodili, vsaj moralno, da je izpodkopal hmeljsko ceno. Toda bistvo napake s tem ne bo zadeto. Treba bo povprašati industrijce in velike trgovce, če oni kar doma čakajo na kupce.

Izkazalo se bo, da imajo obširno prodajno organizacijo, razpredeno po velikem kosu sveta, ki deluje noč in dan za razpečavo njihovih izdelkov. Ustvariti si bodo morali na modernih trgovskih načelih izgrajeno prodajno organizacijo. Pri izgradnji jim pa morajo pomagati občina, banovina in država, da se bo našlo kupce, kjer se bodo dale doseči ugodne cene in da pridelek ne bo čakal na skladiščih nakopičen, kajti kjer je nakopičenega mnogo blaga, cene nujno padejo.

Les, ki je istotako važno izvozno blago, pošiljamo tudi komaj v Italijo, zadnje čase nam je pa še ta trg izpodrinila predvsem avstrijska konkurenca. Toda Italija ne rabi mogoče niti polovico uvoženega lesa zase, temveč ga z dobičkom izvažja dalje v Malo Azijo, v Španijo itd. Zakaj ima naša država po vseh važnejših mestih na svetu svoje konzulate? Ali bi ne bilo potrebno ogledati si, kako poslušajo trgovski oddelki teh konzulatov?

Vprašanja, ki smo jih tu načeli, ni mogoče rešiti brez potrebne temeljitosti. Politika da lahko rešitvi teh vprašanj potrebna zaleta, potrebujemo pa instrument, ki bo potrebe kmetov podrobno študiral, zbral podatke in sestavil primerne predloge. Tega instrumenta pa ne bomo našli v dnevnih politikih, temveč v strogo strokovnem študiju.

Pogled po svetu

nam bo zadostoval, da vidimo, kako rešujejo drugod taka vprašanja. Ker si obehama od sodelovanja kmetov in delavcev največ uspeha za tako politiko, pogledimo na Švedsko, kjer so delavci in kmetje s takim programom že osvojili državo. Na Švedskem je nasproti štiri tisoč bogatim posestnikom in petdeset tisoč malim kmetom (ki so pa za naše pojme že boljši kmetje) še 225 tisoč takih kmetov, ki s svojim gospodarstvom komaj preživljajo svoje družine. Vlada je zato dvignila cene poljedelskim pridelkom kakor mleku, maslu, jajcem itd., dočim so istočasno zagotovljene dobre eksistenčne plače delavcem in nameščencem, ki jim je omogočeno, da te življenjske dobrote tudi kupujejo in porabljajo. Hkrati se pa uvaja na deželi načrtno združeno gospodarstvo, da se poljedelec ne bo ukvarjal z delom, ki mu ne prinaša gospodarskih ko-

risti, ampak, da se po posameznih okrajih prideluje predvsem tisto, kar je najrentabilnejše po krajevnih razmerah. Delavsko-kmečka vlada skrbi na ta način za kmete, ki živijo prodajajo, na drugi strani pa skrbi za primerne plače delavcem in uradnikom, ki te pridelke kupujejo. Zato vlada varuje visoke plače in celo ne dovoli, niti pri javnih delih, drugačne, kakor normalne mezdne.

Ni treba reči po stari slovenski navadi: ja, tako je na Švedskem, temveč treba je zavihati rokave, se v politiki osamosvojiti, saj je naše ljudstvo tudi tako bistro kakor so Švedi, ali kak drug narod, le oni, ki so poklicani voditi njegovo usodo ne smejo biti sanjači, temveč ljudje pametni in poguma.

Problemi bodočnosti

so tudi za našega kmeta tako pereči, da se ne bo smel prav nič odtegovati njihovemu študiju. V velikem svetu je začel stroj tudi pri kmečkem delu nadomeščati človeške roke. Po ameriških in ruskih poljanah brni traktor svojo zmagovito pesem. V mnogočem se v Sloveniji kmečko delo ne bo dalo mašinirati, toda v marsikakšni vrsti kmečkoga pridelka bo pa tudi naš kmet stal z golimi rokami proti stroju v sovražnem afrontu, približno tako, kakor stoji čevljarji mojster napram Batinim izdelkom. Politika mora predvidevati smer, v katero bo šel gospodarski razvoj in je dolžna opozoriti prebivalstvo na vse eventualnosti, da se lahko sproti prilagoditvi železnim zakonom razvoja. Politika reže ljudstvu kruh; če je dobra, je kruha dosti in je dober, če je slaba, je majhen in grenak. K dobri politiki pa vodi edina pot, ki je izražena v enem samem kratkem stavku:

**Iz lastnih sil — v boljše dni!
Zahteve delavstva.**

Delavstvo rade volje in iskreno ponuja svojo roko drugim delovnim stanovom, da v zavezanstvu z njimi skupno nastopi in izvojuje sebi in njim pogoje za dostojnejše življenje. Na krilih svoje strumne organizacije je delavstvo pripravljeno ponesti zahteve vsega delovnega ljudstva pred vse foruma, ki odločajo o razvoju javnega življenja.

Od skupnega nastopa vseh delovnih stanov pričakuje seveda tudi delavstvo koristne podpore za svoje zahteve. Kakor je delavstvo s silo svojih organizacij izvojevalo sebi Delavske zbornice in jih bo z lastno silo še spopolnilo in očistilo onih elementov, ki vanje ne spadajo, tako je tudi rado pripravljeno pomagati, da pričejo tudi kmetje do svojih zbornic in da se tudi obrtniške in trgovske zbornice očistijo primesi, ki so jim škodljive.

Delavstvo ne zahteva od teh stanov nobene zahvale, temveč samo toliko podpore za svoje zahteve, kolikor jo bo dalo ono njim za njihove zahteve.

Trenotno je prva in glavna zahteva delavstva nujna sklenitev zakona

o minimalnih mezdah.

Naj drugi delovni stanovi ne mislijo, da bi tak zakon koristil samo delavcem. Delavstvu bo koristil tak zakon le toliko, da se z njim reši onih elementov, ki so pripravljani sprejeti delo za vsako ceno in tirajo s tem delavske plače na nižino, ki je že zdavnaj prekoračila sleherni eksistenčni minimum. Pri nastavitvi delavcev za regulacijo Savinje je bilo to vprašanje najbolj razsvetljeno. Delavstvo je zahtevalo minimalne plače tri dimarje na uro, kar za tako težko delo gotovo ni pretirano. Podjetnik pa grozi, da bo pripeljal delavce iz južnih krajev, ki bi bili baje pripravljani delati 10 ur dnevno za osem dinarjev na dan. Zakon o minimalnih plačah bi vse take špekulacije namah presekal. Kmetje pa morajo upoštevati še dejstvo, da bodo za svoje pridelke dosegli le takrat dostojne cene, če bodo imeli delavci in nameščenci take plače, da jih bodo zamogli nabavljati. Prav isto velja za obrtnike in trgovce, ki ne morejo pričakovati zadostnega kupčijskega prometa, če njihovi konzumenti, to so predvsem delavci, kmetje in uradniki, nimajo sredstev za nakupovanje blaga, če nimajo zadostne kupne sile.

Starostno zavarovanje

je stara delavska zadeva, kateri bi se morali priključiti vsi delovni sloji. Kdor je trideset ali štirideset let s pridnim delom ustvarjal človeštvu vse dobrine, ki jih potrebuje, ima pravico od istega človeštva zahtevati, da ga ne pusti na stara leta, ko je iztrošil svoje moči, poginiti kakor psa za plotom. Pravico ima tudi zahtevati, da človeška družba, za katero je trpel in delal, poskrbi po njegovi smrti njegovi ženi človeka dostojno eksistenco in podporo njegovim otrokom, dokler niso dorasli.

Bolniško in nezgodno zavarovanje, ki ga je delavstvo sebi že izvojevalo, se mora spopolniti, da bo ustrezalo vsem zahtevam današnje dobe. In kar delavstvo sebi privoščiti, to je pripravljeno privoščiti tudi drugim stanovom in jih podpreti, da si take institucije tudi sebi izgrade.

Brezposelnost

je rana, na kateri lahko izkrvavi vse človeštvo, če ne najdemo zanj veččega in energičnega zdravnika. Kačo je treba udariti po glavi in ne po repu, zato je treba pričeti brezposelnost zdraviti pri njenih koreninah in njenem izvoru.

Dokler bo kupna sila širokih množic delovnega ljudstva padala, namesto rastle, toliko časa o zmanjšanju brezposelnosti ne more biti govora.

Dokler bo vsak nov stroj izrinil na cesto cele trume delavcev in dotičnik, ki je stroj postavil, ne bo imel nobenih obveznosti, da se tistim delavcem ustvarijo nove možnosti za kako drugo delo in zaslužek, toliko časa je uspešna borba proti brezposelnosti bob ob steno.

Države bi bile morale že davno poskrbeti, da bi bil obdavčen vsak nov stroj, s sredstvi od tega davka bi pa morale financirati dela na novih področjih. Seveda produktivna dela in ne samo zasilna, s katerimi se ne ustvarja novih vrednot. Jasno je, da države ne bodo posegle v ta delokrog vse toliko časa, dokler ne naslonijo svoje politike na široke množice delovnega ljudstva. Dokler bodo one pod kontrollo maloštevilnih kapitalističnih klik, bodo pa staro liberalno načelo o svetosti individualnega gospodarstva strogo upoštevale, če gine še tako mnogo ljudi na posledicah kapitalistične anarhije.

Številke, ki jih objavlja ženevska komisija za omiljenje bede, so pretresujoče. V enem samem letu, to je leta 1933, je bilo uničenih 720 tisoč vagonov živil, da njihova cena še bolj ne pade. V istem razdoblju je pa statistično dognano, da je storilo samomor vsled bede in pomrlo od lakote 2 milijona 400 tisoč ljudi, to se pravi, v letu 1933 je umrlo vsako minuto 30 ljudi od lakote in 20 ljudi je napravilo samomor radi bede, skupno torej, 50 smrti na minuto!

Davki.

Konstruktivnemu pokretu, kakršen smo mi, ni treba posebej zatrjevati, da se dobro zavedamo, da mora država za svoje potrebe dobiti primernih dohodkov. Zavzemamo pa se zato, da se davčni sistem temeljito preuredi, tako, da se bo plačalo davke po višini dohodkov in to progresivno. Kdor ima mnogo dohodkov, naj plača mnogo davka, kdor ima le srednje dohodke, naj plača njim primerni davek, kdor pa s svojimi dohodki itak komaj izlaja, naj bo davka popolnoma oproščen. Indirektni davek, to je davek na živila in druge življenjske potrebnosti naj se popolnoma odpravi.

Positivno državno intervencijo zahtevamo tudi v pogledu zamrznjenih hranilnih vlog. Državne oblasti naj pregledajo vse denarne zavode in ugotove njihovo aktivno in pasivo. Pasivne zavode naj prisilijo k likvidaciji, toda tako, da bodo dobili hranilci, v prvi vrsti mali, svoje hranilne vloge izplačane. Aktivnim zavodom naj vlada

priskoči na pomoč s svojimi krediti, tako, da bodo zamogli redno vršiti svoje kreditne funkcije. Da se pa v bodoče prepreči slične denarne krize, naj vrše denarni zavodi svoje funkcije pod stalnim nadzorstvom državnih finančnih strokovnjakov.

K splošnim in nujnim našim zahtevam

pa prištevamo tudi našo zahtevo po splošni in enaki in tajni volilni pravici v vse korporacije, od Narodne skupščine in Banovinske skupščine do volitev v občine.

Invalidski zakon

mora biti nujno revidiran po željah in zahtevah invalidskih organizacij, v kar se vsi poslanci Zveze delovnega ljudstva morajo obvezati, da bodo te zahteve po vseh svojih močeh podpirali.

Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja zapreka, dokler ni dosežen poslednji cilj! Boj za popolno socialno in politično osvobodjenje — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda. — Dokler bo ljudstvo sužen družbe, suženi tega anonimnega naroda — dotlej bo tlačani, dotlej bo brezpravna in ponižana tudi duševna kultura. Boj za osvobodjenje ljudstva je kulturni boj — in kdor ta boj obrekuje, kdor mu postavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.

Ivan Cankar: Iz predavanja »Slov. ljudstvo in slov. kultura«.

...Mesto samo, to gosposko mesto, je zmerom manjše, zmerom ožje in zmerom nižje. Neploden, peščen otok stoji sredi jezera; kos za kosom se pogreza; jezero raste, peni se kvišku. Predmestje se širi v neskončnost, objelo je mesto z železnimi rokami.

Ivan Cankar: Predmestje.

*»Ti, ki si delal
Tvoje je delo«*

I. Cankar: Hlapec Jernej in njegova pravica.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani

Delavske mezde v Dravski banovini

(Po stanju 31. marca 1935)

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani je letos v januarju objavil mezдне podatke svojih zavarovancev po stanju 31. XII. 1934. Danes prinašamo analogne podatke po stanju 31. III. 1935. Podatki so ločeni za delavce v mestih in delavce na deželi. Pod mesta smo računali Ljubljano, Maribor, Celje, Kranj in Ptuj ter njihove bližnje okolice. Mezдна statistika se ne nanaša na vaje, ki so neglede na višino faktilčnih prejemkov brez izjeme vsi uvrščeni v I. mezdni razred (dnevno Din 6.—), temveč samo na ostale delavce, pomočnike, nameščence itd. V tabeli smo izkazali poleg povprečnih dnevnih zavarovanih mezd v vsaki posamezni industrijski skupini tudi število delavstva in razlike mezd v tromesečju od 31. XII. 1934 do 31. III. 1935.

Mezde v mestih so v glavnem padle za Din 0.74, dočim so na deželi narasle za Din 0.19. Povišanje mezd na deželi je umljivo že radi sezije same, katera se začinja vsako leto nekako v mesecu marcu. Ker so pa vkljub seziji mezde v mestih padle, je to znak, da delodajalci v mestih še nadalje znižujejo mezde.

Podrobnejša analiza mezдне statistike kaže, da problem delavskih mezd pogreša pri nas gotovega reda, ker v spodnjih naših številkah ne najdemo običajne statistične regu-

larnosti ali zakonitosti. Edino industrija kože izkazuje napredovanje v mestih in na deželi obenem, to je + Din 0.06 oziroma + Din 0.18. Drugače pa vsepovsod odgovarja napredovanju mezd v mestih nazadovanje mezd na deželi in nazadovanju mezd na deželi nazadovanje mezd v mestih. To nasprotovanje mezdnih tendenc je pri posameznih industrijah izredno veliko. Tako n. pr. so mezde v trgovini v mestih padle za — Din 1.40, na deželi pa istodobno narasle za + Din 2.71; obratno so pa mezde denarnih in zavarovalnih zavodov v mestih narasle za + Din 4.82, na deželi pa istodobno padle za — Din 2.16 itd. itd.

Če vzamemo mezдне razmere celokupnega članstva OUZD-a, to je delavstva v mestih in na deželi, vidimo, da so mezde samo štirih industrij pomembnejše napredovale in sicer:

Denarni in zavar. zavodi + Din 3.77
Predelovanje kože + Din 0.37
Industrija kože + Din 0.33
Industrija papirja + Din 0.11

Vse ostale industrije Dravske banovine, kolikor so zastopane pri OUZD-u, pa kažejo vkljub oživljajoči se seziji še vedno nazadovanje plač ali pa vsaj ne ozira vrednega napredovanja plač.

Tek. št.	Industrijska skupina	Mesta			Dežela		
		štev. delavcev	zav. mezda Din	raz. lika Din	štev. delavcev	zav. mezda Din	raz. lika Din
1.	Poljedelstvo	168	23.—	— 1.04	321	22.84	— 0.68
2.	Javni promet	290	37.65	— 1.48	192	15.52	+ 0.31
3.	Zasebna prometna podjetja	399	28.70	— 0.37	258	24.09	+ 0.67
4.	Rudarstvo	1	48.—	—	15	18.83	+ 0.35
5.	Industr. kamenja in zemlje	584	26.72	— 1.46	2383	24.54	— 0.65
6.	Kovinska industrija	3098	30.54	— 0.17	1724	25.62	— 0.57
7.	Gradnja prevoznih sredstev	114	29.69	— 1.58	56	14.40	— 1.11
8.	Kemična industrija	706	31.80	— 0.32	1199	32.18	— 1.53
9.	Centrale za poizv. sile	234	36.46	— 0.76	215	35.81	— 1.44
10.	Tekstilna industrija	8157	28.40	— 0.48	4193	25.96	+ 0.30
11.	Industrija papirja	254	24.07	— 0.58	1647	32.90	+ 0.35
12.	Industrija kože in gume	717	30.40	+ 0.06	1008	27.45	+ 0.18
13.	Predelovanje kože	690	22.76	— 0.30	1139	20.29	+ 0.38
14.	Gozdno-žagarska industrija	616	23.26	— 0.89	5293	20.78	+ 0.02
15.	Industrija za predelovanje lesa	779	27.20	— 1.38	1438	20.34	— 0.86
16.	Industrija hrane in pijače	1757	26.31	— 1.51	1307	19.87	— 0.19
17.	Industrija tobaka	862	29.33	— 0.39	6	29.27	+ 5.65
18.	Gostilne, kavarne in krčme	1662	21.74	— 0.34	1067	17.31	+ 0.41
19.	Oblačilna industrija	1249	23.07	— 1.13	1103	18.77	— 0.24
20.	Gradnja železnic, cest itd.	701	23.26	— 5.49	1059	19.13	— 0.65
21.	Gradnja nad zemljo	1393	27.07	— 3.19	601	26.60	+ 0.26
22.	Grafična industrija	969	39.71	+ 0.07	63	30.43	— 3.04
23.	Higijena	632	23.69	+ 0.09	563	20.78	— 0.81
24.	Občinski obrati	537	29.17	— 0.12	942	27.06	— 0.26
25.	Trgovina	1195	27.63	— 1.40	1771	24.41	+ 2.71
26.	Denarni in zavarov. zavodi	608	39.40	+ 4.82	159	29.06	— 2.16
27.	Gledališča in razno	616	30.28	+ 0.34	371	24.74	— 1.28
28.	Hišna služinčad	5643	11.30	— 0.18	2744	10.08	— 0.04
Vse industrijske skupine		34631	25.43	— 0.74	32837	22.69	+ 0.19

Volitve delavskih zaupnikov v Nemčiji

Dne 12. in 13. aprila t. l. so se vršile po vsej Nemčiji volitve delavskih (obratnih) zaupnikov. Četudi pri teh volitvah smejo kandidirati le nacionalni socialisti, ker obstoja samo službena lista, je ta pojav zelo značilen. Vsako podjetje, ki ima nad 20 delavcev, mora voliti delavske zaupnike. Takih podjetij je v Nemčiji 77.000. Vloga teh delavskih »zaupnikov« je, da omogočajo mirno sožitje med lastniki podjetja in delavstvom v duhu nacionalnosocialistične skupnosti.

Značilno je, da sedaj po volitvah nacionalnosocialističen tisk piše zelo malo o teh volitvah in prinaša suho-

parna in prazna poročila o volilnih rezultatih. Veliki odstotek delavstva se je vzdržal volitev, ali pa celo odkrito glasoval proti nacionalsocialističnim kandidatom. Tako je na primer, kakor službeno poročajo, v ladjedelnici Blom & Woss glasovalo 3978 delavcev za, a 2311 delavcev pa proti. V pristaniških podjetjih hamburških 4200 za, a 2300 proti. V tvornici Zeiss Icon Görz 989 za, 562 proti. Daimler Benz 878 za, a 562 proti itd. Gotovo je, da so resnični rezultati še slabši za nacionalne socialiste, kakor jih oficijelno objavljajo.

dili potom našega Saveza lesnih delavcev in podjetnikov, niso imeli nobenega uspeha. Delodajalci namreč od delavcev zahtevajo, da naj sklenejo kolektivno pogodbo posebej z obrtniki, ki se pečajo s parketiranjem, a s tvornicami parketov zopet drugačno kolektivno pogodbo, ki naj bi vsebovala za 30% višje meze kakor bi jih plačevali obrtniki. V njih računu je namreč to, da bi na tak način tvornice ne zaposlevali več delavcev, temveč bi vse naročale pri obrtnikih, ki bi zaposlevali delavce, ter obrtnikom tako plačevali dogovorjene meze, a tvornice obrtnikom za 30% večje, torej 30% dobiček. Na takšne zahteve Savez lesnih delavcev ni mogel pristati in delavstvo je stopilo v stavko. Delavstvo se drži borbeno in solidarno. Stavka 53 delavcev. Ker nameravajo delodajalci iskati stavkokaze tudi po Ljubljani, Mariboru in Celju in tudi drugod, naj nikdo ne naseda obljubam. Za stavkajočimi delavci stojimo vsi z željo: Zmagati morate!

ŽIVILCI

Celje.
GOSPODOM PEKOVSKIM MOJSTROM IN VSEJ JAVNOSTI.

24. marca t. l. so imeli gg. pekovski mojstri svoj redni letni občni zbor, na katerem se je konstatiralo, da je v udruženju včlanjenih 130 mojstrov.

Vsej javnosti ste pokazali potom meščanskega časopisja, da Vas je 130, nas pomočnikov 70 in 30 vajencev. Prav dobro vemo, v katerem grmu tiči zajec, zato vam odgovorjamo: lažete in še enkrat lažete in to naj sliši vsak, komur je l'uba resnica.

Na merodajnih mestih hočete dokazati, čeč, nas se naj poslušaj, mi ki smo večina in cvet države itd. Demagogija in egoizem je Vaša parola, s tem jasno dokazujete, kakšni ste in koliko ste vredni. Evo vam nekaj dokazov: Mesto Celje in okolica ima 19 mojstrov in 41 pomočnikov. V delokrogu združenja ni pet mojstrov, kateri nima jo nobenega pomočnika, je pa 40% mojstrov, kateri imajo več kakor enega.

Pri tem računanju pa ne pozabite prišteti brezposelne, katerih včasih sami več vidite, kakor je resnica (kadar svojega pomočnika ne vidi dosti pridnega in ponižnega). Tako gospodje, zdaj pa računajte, koliko je nas in koliko je Vas. V vednost pa javnost in gospodom, da je od sedaj naprej borba med lažjo in resnico.

Pekovski pomočniki zdramite se! Čas je prišel! Organizirajte se! Mi vsi pomenimo zmagat! Proč z nočnim delom! Zahtevamo, kar zahteva naravni zakon, dan za delo, noč za počitek. Nedeljski počitek za celo Jugoslavijo. Letni zakoniti plačani dopust, minimalne plače, starostno zavarovanje itd.

Družnost! Pobec Franjo.

MONOPOLCI

Delegacija Savezne Uprave v Beogradu je bila dne 4. aprila t. l. na Upravi Državnih Monopolov. Ob tej priliki so člani iste stavili razna vprašanja na merodajnem mestu, kjer se je izjavilo: da so »Pravilniki« (tudi penzijski) izboljšani ter od Monopolne Uprave potrjeni, da se je delavske predloge v mnogem upoštevalo, vendar pa je potreben še pristonek g. fin. ministra, da jih bomo nato dobili v končni pregled.

Ako bo to res (ker smo že postali od večnih obljub Men. Uprave precej neverni Tomaži), se bode takoj sklical shod monopolskega delavstva ter na istem poročalo in prečitalo ter odklonilo, kar ne bode ustreglo nam — delavcem!

»Prostov. dinar« za april se je izplačal sodrugi Dobret Mariji, za kar se lepo zahvaljuje vsem prispevaločim sodrugom in sodružicam. Družnost!

STROJNIKI

Jesenice, 2. maja 1935.
VSEM STROJNIKOM!

Vsaka, za gospodarstvo pomembnejša stroka, doseže v danih okoliščinah temveč uspehov, čim bolj je dotična stroka organizacijsko popolnejša. Uspehov je le malo ali jih sploh ni, ako je dotična stroka le delno, oziroma sploh neorganizirana.

Pomen strojnikov v industrijskem obratovanju je eden od največjih. Brez strojni-

kov ni obratovanja, brez strojnikov ni industrijskega življenja. Danes, v času racionalizacije, ko je stroj srce celotnega produktivnega sistema, je pomen strojniške stroke neprecenljiv. Tako pomembni stroki torej ne bi bilo težko, da zavzame boljše mesto v družbi, kakor ga zavzema danes.

Vsak tudi ve kako je danes, v času nezaposlenosti, onemogočena vsaka borba posameznikov, za dosego boljših delovnih pogojev. Podjetnik pravi: »ako nočeš tako — bo pa drugi«. In tebi ne ostane drugo kot stisniti zobe in delati.

Samo pogledimo v kakšnem stanju se strojniki danes nahajamo. Naše meze so sramotno nizke, ne dosegajo niti povprečno višino meze kovinarja. Kvalificirani strojniki imajo isto mezdo kot nekvalificirani, ponekod še celo nižjo. Strojniška služba je stalna, služba strojnika pa nestalna, dnevničarska. Nimamo starostnega zavarovanja ter smo v tem pogledu celo zapostavljeni za našimi kolegi na morju. Delovni pogoji so slabi, dela se po 10 do 12 ur dnevno, nadure se ne plačujejo. Strojnikom se nalagajo razna druga navadna in težaška dela. Ko se na eni strani nalaga strojnikom nadzor nad več stroji — koraka na drugi stranin masa brezposelnih mimo tovarne. Brezposelni strojniki hočejo delo, katero so upravičeni zahtevati. Oni so pripravljeni delati tudi pod nižjimi pogoji kakor že zaposleni, s tem ogrožajo eksistenco zaposlenim strojnikom. Te nevarnosti se moramo zavedati in našim brezposelnim kolegom pomagati s tem, da zahtevamo skrajšanje delovnega časa na 6 ur dnevno brez zniževanja mezd. S tem bi pomagali sebi in našim brezposelnim kolegom, kateri danes hodijo lačni po deželi v lovu za kruhom. Na drug način tega dvojnega zla sploh ne bomo odklonili.

Kolegi! Še obilno drugača dela nas čaka, zato ne smemo držati roke križem — pridimo na delo, združimo se v našo strojniško organizacijo, borimo se skupno — organizirano — tedaj nam tudi uspehov ne bo manjkalo.

Delžnost je vsakega strojnika, da podpira svojo organizacijo. Sramotno je stati ob strani in gledati kako se drugi zanj borijo — to so parasiti strojniške stroke.

Ne smemo biti malodušni in takoj obupati. Ne smemo reči: saj se ne da pomagati. Kolegi! Vse se da napraviti, samo zavednost, malo poštvalnosti in čvrste volje je treba!

Zato vsem kolegom ključem: strojniki, združite se!

Opomba: pojasnila glede organizacije dobite pri Savezu strojnikov, sekcija Ljubljana, Delavska zbornica. Poštni predal 290.

Kultura

»Svoboda« št. 5. majska številka prinaša članek-biografijo dr. Henrika Tume s sliko in s prizorom, kako govori na zletu na Stolu. Nadalje O. B. članek »Spremenjen položaj v Evropi«. Zoltana Ronai »Nasprotstva v madžarski kontrarevoluciji« ter bogati pregled društvenega gibanja.

Seksualno pitanje je izšlo v »Popularni biblioteki«, ki ga je spisal Simo Kraljevič. Brošura stane 2 Din. Zagreb Ilica 131.

Mara Samut: Breze in borfi. Pesmi Mare Samutove je izdala ob 50 letnici pesnice založba Belo-modre knjižnice v lepi knjigi na 78 straneh. Pesmi so lepe, čitajo se s čuvstvom, iz verzov diha hrepenenje, iz njih se smejejo naše poljane in ožive polja in travniki.

NAŠA MISEL: List delavskega in kulturnega društva »Cankar« v Sarajevu, izšla je sedaj že 3-4. številka. Prinaša sliko Iv. Cankarja, a na uvodnem mestu sliko Prvega maja »Proletarci vseh dežel...«. Pišejo revijo sodrugi v Sarajevu in se ne tiska s tiskarskim strojem, temveč z razmnoževalnim strojem na roko. Vsebinska je dobra in pestra, a poštvalnost sodrugov odlična in naravnost zavidljiva. Naročite!

RADIOPRENOS PROSVETNEGA VEČERA CENTRALE »SVOBODE«, pri katerem bi imeli sodelovati pevski zbori »Svobode« Ljubljana, Zalog, Dobrunje, pevski zbor »Cankar«, govorni zbor »Svobode« in del. godba »Zarja«, ki je bil najavljen za sredo 8. t. m. ob 20. uri za vse tri radiopostaje, se ni mogel izvršiti.

STROKOVNI VESTNIK

KOVINARJI

Štore

Podružnica »Svobode« v Štoreh je priredila v zadnjem času štiri dramatične predstave. To dejstvo priča o živem in požrtvovalnem delu naših sodrugov Svobodašev za razširjenje proletarske kulture. Samo naše strokovno organizirano delavstvo železarnice in šamotne tovarne, kakor se zdi, ne ve in se ne zaveda, da je »Svoboda« nositeljica in razširiteljica delavske kulture in učiteljica ter naša prijateljica.

To se je videlo malone pri vseh predstavah. Niti eden delavec železarnice ali šamotne tovarne, razen onih, ki delujejo pri »Svobodi«, ni posestil predstave.

Posebno rekordno število obiska organiziranega delavstva smo dosegli pri zadnji predstavi dne 21. in 22. aprila t. l. Igrali smo Cankarjevo dramo v treh dejanjih »Kralj na Betajnovi«. Igra je bila prav dobro naštudirana in je lahko vsakemu žal, da je ni videl.

Vzrok slabega obiska od strani strok. organiziranega delavstva leži mogoče tudi na strani »Svobode« same, ker v velikem številu člani »Svobode« niso člani strokovne organizacije.

Sodrugi, vzdromite se, pokažite, da znate kulturno delo »Svobode« ceniti in posetite nje prireditve, ker pri »Svobodi« se izobrazite in postanete lahko dobri funkcionarji strokovne organizacije.

Družnost!

V ZAGREBU se nahajajo tivarji v mezdinem boju radi redukcije plač, sodrugi naj ne potujejo v Zagreb.

Celje

Izlet kovinarjev iz Celja na Jesenice. Kovinarji iz Celja priredijo za binško izlet iz Celja na Jesenice. Iz Celja bo peljal v nedeljo jutraj posebni vlak. Iz Jesenic bo izlet na Golico in na Bled. Na Jesenicah se bodo vršile razne prireditve. Vlak iz Jesenic v Celje vozi v pondeljek zvečer.

Zadnji čas za prijavo udeležbe je 15. maj pri sodr. Hriberšku. Sodrugi in sodružice, udeležite se tega izleta, da se seznanimo s sodrugi na Gorenjskem.

Razmere v tovarni Westen v Celju. Zadnji čas je nekaterim inozemskim gospodom zopet zrasel greben. To čutilo delavke v emaljirni, ki se jih priganja in za malenkost odpušča. Tako je pretekli teden neki inozemski mojster odpustil neko delavko radi male krivde. Mi bi temu gospodu svetovali, naj ne postopa tako, ker bomo primorani, da ga po imenu pozovemo na odgovor in objavimo druge stvari.

RUDARJI

Zopet stavka pod zemljo

80 delavcev-rudarjev stavka v premogovniku v Poznanovcu. V malem zagorskem premogokopu je zastrajkalo, ko to pišemo, 80 rudarjev radi tega, ker jim podjetnik noče izplačati zaslužka. To je lastnik Nikola Forst. Že ves mesec marec in za polovico aprila dolguje svojim rudarjem zaslužno mezdo. Rudarji zahtevajo od uprave okrog 35.000 Din na neizplačanih mezdah, ki so v zaostanku.

V slogi je moč!

Zato kupujte obleke in perilo vseh vrst domačega izdelka po konkur. cenah pri znani tvrdki

J. OLUP, Ljubljana - Stari trg št. 2

Mary Smolniker

Celje, Aleksandrov trg.

Zadnje novice damskih klobukov. Popravila, hitro, točno in po ceni. Žalni klobuki vedno v zalogi.

Ta rudarska stavka spominja mnogo na stavko, ki je bila pred kratkim v rudniku Donj. Ladani, kjer je stavkalo 150 rudarjev. Polnih sedem dni in noči so rudarji ostali v rovih. 80 rudarjev v Poznanovcu je ostalo v rovu celih štiri dni in noči.

Zanimivo je, da je »Jutarnji list«, zagrebški dnevnik, ki je znan radi svojega reakcionarnega pisanja, pisal o položaju rudarjev v tem rudniku zopet po svoje. Temu dnevniku je predvsem padlo v oči, da se podjetje bori s težočami, da je v krizi. Noče pa videti in povedati, da to podjetje vkljub krizi deli dividende v polne žepce svojih direktorjev. Glad rudarjev in mizerne meze, katerih še niti ne dobe, čeprav so jih že krvavo zaslužili, pa niti ne omenja.

Stavkajočim se je obljubilo, da bodo dobili zaostalo mezdo plačano. Zato so zapustili rove in nadaljujejo stavko izven rudnika, dokler ne dobe izplačano, kar je obljubljeno in zaslužno. Odločili so se, da preje ne gredo več na delo, dokler ni izplačana zadnja para. Drugim obljubam več ne verujejo.

SPLOŠNA DEL. STROKOVNA ZVEZA JUGOSLAVIJE

Tekstilna industrija v naši državi

370 tekstilnih tovarn je v Jugoslaviji. In od teh je 9 bombažnih predilnic s 130.000 vreteni, 45 bombažnih tkalnic, 30 predilnic in tkalnic za volno s 58.000 vreteni, 41 tvornica za predelovanje konoplja in lanu, 6 tovarn za izdelovanje vrvi in eno tovarno za izdelovanje lute. V 13 tovarnah se izdeluje umetna svila. V 91 podjetjih se izdelujejo nogavice in trikotaža, zavese in čipke pa se izdelujejo v 20 tovarnah. 11 tovarn je za izdelovanje preprog, 12 tovarn za izdelovanje vate in bombaža, 39 tovarn za izdelovanje klobukov in 34 tovarn za izdelovanje perila in oblek. — V vseh teh tovarnah je zaposlenih okrog 20.000 delavcev, ki izdelajo blaga povprečno za 3 milijarde dinarjev.

ZVEZA LESNIH DELAVCEV

Zveza lesnih delavcev in sorodnih strok Jugoslavije sklicuje svoj redni kongres za dne 9. in 10. junija 1935 v Ljubljani.

Dnevni red kongresa je:

- 1. Otvoritev kongresa.
- 2. Poročila uprave in nadzorstva.
- 3. Sprememba pravilnika, oziroma izpopolnitev.
- 4. Volitve nove uprave in nadzorstva.
- 5. Predlogi in nasveti.
- 6. Slučajnosti.

Vse podružnice naj izvolijo svoje delegate kot predvideva § 25. zvezinih pravil. Vsi predlogi se morajo predložiti pismeno najmanje 10 dni pred kongresom centralnemu odboru.

Podružnični odbori naj to vse proučijo na svojih sejah in sestankih, da bodo delegati imeli ves material pripravljen.

Predsednik: Tajnik: Dermastija Jaka I. r. Bricelj Niko I. r. Blagajnik: Toplišek Franc I. r.

VSEM LESNIM DELAVCEM.

Kakor nam poročajo iz Zagreba, so 30. aprila 1935 stopili v stavko parkatarski delavci mesta Zagreba. Pregovori, ki so se vo-

Kje se najboljše kupi, je brezdvoma znano.

„Pri nizki ceni“ Ign. Žargi, Ljubljana Sv. Petra cesta.

Delavci!

Najcenejše se obete, ako kupite narejene moške in deške obleke in perilo domačega izdelka tovarne

„TRIGLAV“

JOSIP OLUP, Ljubljana, Stari trg 2, Pod Tranto 1 in Kolodvorska 8.

V zalogi ima vedno hlačevine, klobuke čepice, tkanine, šifone, irence itd.

Obleke in perilo se izgotavlja tudi po meri po najnižjih cenah in po najnovejši fazoni. Moje geslo je: Dobro blago, najboljša izdelava, nizke cene!

DELA MO, da Vas dobro in pošteno oblecemo.

Naše cene so (v dinarjih):	
Obleke za delavnik	120—160
Volnene obleke	170—390
Fantovske obleke	110—290
Hlače	75—160
Otroške obleke	60—130
Športne kape	10—18
Nepremočljivi hubertusi	320, 260, 160

TIVAR OBLEKE